ВІДГУК
опонента Яценко Ольги Миколаївни, доктора економічних наук, професора, виконуючої обов'язки завідувача кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу Київського національного університету імені Вадима Гетьмана
на кваліфікаційну роботу Корнієнка Дмитра Богдановича на тему: «Формування глобальної системи торгівлі відходами», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасні трансформаційні процеси у світовій економіці, пов'язані з переходом від традиційної лінійної моделі «виробництво–споживання–утилізація» до принципів циркулярної економіки, зумовлюють необхідність переосмислення економічної ролі відходів у системі міжнародних економічних відносин. У сучасних умовах відходи поступово трансформуються з екологічного виклику у важливий елемент глобального ринку вторинної сировини, що впливає на структуру міжнародної торгівлі, формування нових виробничих ланцюгів та забезпечення ресурсної стійкості економік.

Актуальність дослідження визначається зростанням масштабів утворення відходів у світовій економіці, посиленням конкуренції за природні ресурси, необхідністю підвищення ефективності використання матеріальних потоків та формуванням нових моделей міжнародного обміну вторинними ресурсами. В умовах глобальних екологічних трансформацій торгівля відходами набуває не лише екологічного, а й вагомого економічного значення, оскільки створює можливості для розвитку нових секторів економіки, формування доданої вартості та підвищення конкурентоспроможності країн.

Особливого значення набуває дослідження інституційних, регуляторних та торговельно-економічних засад функціонування глобальної системи торгівлі відходами в умовах посилення міжнародних екологічних стандартів, розвитку механізмів контролю за транскордонним переміщенням відходів та гармонізації політики у сфері управління вторинними ресурсами. Трансформація глобальних потоків відходів після запровадження нових регуляторних обмежень, зокрема

зміна ролі окремих країн у системі імпорту та експорту вторинної сировини, потребує комплексного економічного аналізу та наукового обґрунтування.

Для України проблематика формування глобальної системи торгівлі відходами набуває особливої актуальності у контексті європейської інтеграції, імплементації положень законодавства Європейського Союзу у сфері управління відходами, розвитку національної інфраструктури перероблення та використання потенціалу вторинних ресурсів як одного з напрямів економічного відновлення. Ефективне включення України у міжнародні ланцюги циркулярної економіки може сприяти формуванню нових конкурентних переваг, залученню інвестицій та розвитку експортного потенціалу у сфері вторинної сировини.

У цьому контексті дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» є актуальним і своєчасним дослідженням, спрямованим на розвиток теоретичних положень міжнародної торгівлі відходами, удосконалення методичних підходів до оцінювання глобальних потоків вторинної сировини та обґрунтування стратегічних напрямів позиціонування України у системі міжнародного обігу відходів в умовах становлення циркулярної економіки.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету у межах науково-дослідних тем, зокрема, у 2025 році – у підготовці фундаментального держбюджетного дослідження «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний 0124U00003). Також у 2023-2025 роках Корнієнко Д.Б. брав участь у НДР, яка виконувалася професорсько-викладацьким персоналом, докторантами, аспірантами та здобувачами 13 наукового ступеня в межах основного робочого часу кафедри міжнародної економіки ЗУНУ «Геоекономічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (0121U111077), зокрема у підготовці розділу «Геоекономічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки»; у 2026 році – «Циркулярна економіка як драйвер екологічної безпеки держави» (0125U004247), розділ «Формування глобальної системи торгівлі відходами».

Ступінь обґрунтованості та надійності наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Корнієнка Дмитра Богдановича, є достатньо обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та підтверджуються належною теоретичною, методичною й інформаційно-аналітичною базою дослідження.

Дисертаційна робота ґрунтується на сучасних концепціях міжнародної торгівлі, циркулярної економіки, сталого розвитку та управління відходами. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження узгоджені між собою, а структура роботи забезпечує послідовне розкриття теоретичних засад формування глобальної системи торгівлі відходами, аналіз сучасних тенденцій її розвитку та визначення стратегічних напрямів позиціонування України.

Достовірність отриманих результатів забезпечена використанням широкої інформаційної бази, що включає наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові документи, статистичні матеріали міжнародних організацій та Європейського Союзу. Застосування системного, порівняльного, статистичного, динамічного та кластерного аналізу дозволило автору здійснити комплексне оцінювання сучасних процесів міжнародної торгівлі відходами та сформувати обґрунтовані висновки.

Вагомим результатом дослідження є проведений аналіз циркулярних економічних індикаторів, експортно-імпортних потоків відходів та визначення моделей поведінки країн ЄС у глобальній системі торгівлі вторинною сировиною (п.2.1. С. 66 - 75). Використання динамічного та кластерного аналізу дозволило виявити особливості розвитку ринку відходів, визначити країни-лідери та обґрунтувати напрями вдосконалення системи управління відходами (п.2.3. С. 82 – 104).

Науково обґрунтованими є положення щодо стратегічного позиціонування України у міжнародній торгівлі відходами, зокрема через гармонізацію законодавства з вимогами ЄС, розвиток інфраструктури переробки, формування регіональних кластерів та залучення інвестицій у сферу циркулярної економіки (п.3.1., п.3.2. С. 122 – 129).

Наведене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича є достатньо обґрунтованими, достовірними та мають теоретичне і практичне значення для розвитку міжнародної торгівлі відходами та формування сучасної політики управління вторинними ресурсами.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича визначається комплексним характером дослідження актуальної наукової проблеми щодо розвитку теоретичних і методичних засад формування міжнародної системи торгівлі відходами, визначення закономірностей функціонування глобальних потоків вторинної сировини та обґрунтування стратегічних напрямів інтеграції України у процеси розвитку циркулярної економіки.

– вперше розроблена система глобальної торгівлі відходами як вагомої складової міжнародної торгівлі загалом, що суттєво трансформує її, оскільки вторинна сировина стає повноцінним стратегічним ресурсом, що посилює циркулярні процеси у світовій економіці та прискорює зміни щодо її екологізації, підкреслюючи досягнення можливого балансу між економічним зростанням, екологічною стійкістю та соціальною відповідальністю; при цьому виокремлено основні інструменти впливу, що створюють країни у світовому навколишньому економічному середовищі з метою активізації імпорту та експорту вторинної сировини у глобальному масштабі, що крім фрагментованих податкових преференцій та пільгового оподаткування включають асиметричні умови розвинених країн відносно тих, що розвиваються, особливо стосовно проблематичних та шкідливих відходів;

– удосконалено теоретичне обґрунтування та емпіричне підтвердження наслідків глобальної системи торгівлі відходами, що перевищують сумарну вартість їх переробки та логістики, нівелюючи мету циркулярної економіки загалом, вступаючи у фазу «біфуркації», торгівля між країнами ОЕСР та тими, що не входять у стримуюче поєднанням високих

адміністративних зборів, суворих вимог до чистоти і прямих податків на охорону навколишнього середовища;

– удосконалено виокремлення циркулярних хабів в глобальній системі торгівлі відходами (Нідерланди, Бельгія, Італія, Естонія) та країн-аутсайдерів (Румунія, Ірландія, Литва, Португалія); запропоновано здійснення постійного моніторингу вторинної сировини, наголошено на неповній достовірності 16 даних про кількість переробленої сировини, що дозволяє їх перевіряти через статистикуміжнародної торгівлі відходами – наукові підходи до обгрунтування зміни геополітичних ліній торгівлі відходами, що формують нову їхню траєкторію і вектори заборони імпорту Китаю (політик «Національного меча»), орієнтовану в сторону ПідвденноСхідної Азії (Фліппіни, В'єтнам, Таїланд), що однак не призвели до зростання ефективної переробки у країнах експортерів та світової економіки загалом;

– удосконалено оприлюднені результати динамічного та кластерного аналізів рівня відходів у ЄС свідчать про їхнє використання як інструментів формування стратегій цих процесів в умовах посилення вимог щодо екологічної безпеки та зростання конкуренції за ресурси на європейському ринку перероблених відходів, зокрема, сформовано кластер 3 (Франція, Бельгія) експорту-імпорту відходів – нетто-експортери з позитивним сальдо у трьох матеріалах (папір, пластик, скло); кластер 2 (Німеччина) змішаний з надлишком пластику; кластер (Італія, Чехія, Португалія, Нідерланди) – експортоорієнтовані за папером; кластер 0 – інші країни ЄС, серед яких помірні нетто-експортери, інші близькі до балансу або мають негативні значення.

– набуло подальшого розвитку інституційна база формування системи торгівлі відходами в Україні, що включає заходи виконання Закону України «Про управління відходами» та гармонізація їх з вимогами Директиви 2008/98/ЄС про відходи та Регламентом ЄС № 1013/2006 про транскордонне перевезення відходів, кластеризацію інфраструктури в регіонах та економічну інтеграцію, створення «кластерів відходів», впровадження економічних стимулів та інвестицій;

– набуло подальшого розвитку інтеграція ключових напрямів України у глобальну систему торгівлі відходами, що включають євроінтеграцію, розвиток циркулярної 17 економіки, цифровізацію, вдосконалення системи управління відходами, інституційну спроможність.

У цілому результати дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича характеризуються належним рівнем наукової новизни, розширюють існуючі наукові підходи до дослідження міжнародної торгівлі відходами та мають теоретичне і практичне значення для розвитку циркулярної економіки, удосконалення політики управління відходами та визначення стратегічних напрямів участі України у глобальних потоках вторинної сировини.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Теоретичне значення дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича полягає у розвитку наукових положень щодо формування глобальної системи торгівлі відходами в умовах становлення циркулярної економіки та поглиблення міжнародної економічної інтеграції. Результати дослідження розширюють існуючі наукові підходи до розуміння відходів як вторинного ресурсу, поглиблюють теоретичні засади аналізу міжнародних потоків відходів для перероблення та оцінювання ролі окремих країн у глобальному ринку вторинної сировини.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю використання запропонованих автором аналітичних підходів і рекомендацій у процесах удосконалення системи управління відходами, розвитку інфраструктури перероблення, адаптації національної політики до стандартів Європейського Союзу та формування стратегічних напрямів участі України у міжнародній торгівлі вторинними ресурсами.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження підтверджується їх використанням у діяльності ТОВ «Октавіа Фінанс» та HIPSHOTDOT LTD, що засвідчено відповідними довідками про впровадження. Окремі положення роботи можуть бути застосовані при розробленні управлінських рішень, спрямованих на розвиток циркулярних моделей

господарювання, підвищення ефективності використання ресурсів та формування сталих підходів до поводження з відходами.

Окремі положення дисертації були в основі отриманого патенту на корисну модель № 158822 «Автономна система використання дощової води для багатоповерхових будинків», зареєстровано в Державному реєстрі України корисних моделей 26.03.2025.

У цілому результати дисертаційної роботи мають належне теоретичне і практичне значення, сприяють розвитку наукових підходів до дослідження міжнародної торгівлі відходами та формуванню стратегічних напрямів інтеграції України у глобальну систему обігу вторинної сировини.

Повнота відображення основних результатів положень дисертації в опублікованих автором роботах

Основні результати дисертаційного дослідження Корнієнка Дмитра Богдановича належним чином висвітлені в опублікованих наукових працях автора. За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, серед яких 5 статей у наукових виданнях та 4 публікації у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Опубліковані праці охоплюють ключові результати проведеного дослідження, відображають основні наукові положення дисертації щодо розвитку міжнародної торгівлі відходами, функціонування глобального ринку вторинної сировини, трансформації економічних систем на засадах циркулярної економіки та визначення стратегічних напрямів участі України у відповідних процесах.

Зміст, обсяг та характер опублікованих робіт відповідають тематиці, меті й завданням дисертаційного дослідження. Результати роботи пройшли належну апробацію у наукових виданнях та матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Кількість і рівень опублікованих праць відповідають вимогам, встановленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та є достатніми для представлення основних результатів дослідження і їх публічного захисту.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича є самостійним завершеним науковим дослідженням. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у роботі, є результатом особистого наукового пошуку здобувача.

Здобувачем самостійно проведено теоретичне узагальнення, аналітичне дослідження міжнародної торгівлі відходами, оцінено особливості формування потоків вторинної сировини та обґрунтовано напрями інтеграції України у глобальну систему циркулярної економіки.

У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача визначено, а в дисертації використано лише ті результати, які належать автору або отримані за його безпосередньої участі. Особистий внесок здобувача у проведення дослідження та отримання наукових результатів є достатнім.

Оцінка структури та мови, мови та стилю викладу дисертації

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича має логічно побудовану структуру, яка відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Послідовність викладення матеріалу забезпечує комплексне розкриття проблематики формування глобальної системи торгівлі відходами та визначення стратегічних напрямів участі України у міжнародному ринку вторинної сировини.

Дисертацію викладено грамотною українською мовою із дотриманням вимог наукового стилю. Автор використовує сучасний понятійний апарат у сфері міжнародної економіки, циркулярної економіки та управління відходами, забезпечує логічність, послідовність і аргументованість викладення результатів дослідження.

Структура, мова та стиль оформлення дисертаційної роботи відповідають вимогам, що встановлюються до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень у системі «StrikePlagiarism». За результатами перевірки, виявлено

відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» відповідає принципам академічної доброчесності.

Зауваження щодо роботи та її дискусійних положень

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича, її актуальністю, науковою обґрунтованістю отриманих результатів та практичною значущістю запропонованих рекомендацій, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та дискусійні положення, які мають переважно рекомендаційний характер.

1. У дисертаційній роботі значну увагу приділено дослідженню міжнародної торгівлі відходами в умовах розвитку циркулярної економіки (п.1.1. С.19-33., п.1.2. С.34 – 45). Водночас, на мою думку, дискусійним залишається питання більш чіткого розмежування понять «відходи», «вторинна сировина» та «циркулярні ресурси», оскільки в сучасних умовах вони набувають нового економічного змісту та значення у міжнародному обігу.

2. Позитивно оцінюючи проведений автором аналіз міжнародних потоків відходів для перероблення та визначення ролі окремих країн у глобальній системі вторинної сировини (п.2.2. С. 76 – 81), вважаю, що дослідження могло б бути додатково посилене більш детальною оцінкою економічних ефектів міжнародної торгівлі відходами, зокрема її впливу на формування доданої вартості, інвестиційні процеси та розвиток переробної промисловості.

3. Використання автором методів динамічного та кластерного аналізу (п.2.3. С.82 –104) дозволило виявити структурні особливості розвитку ринку відходів у країнах ЄС-27. Разом із тим, перспективним напрямом подальшого дослідження могло б бути застосування прогнозних моделей для оцінювання майбутніх тенденцій розвитку міжнародних потоків вторинної сировини.

4. Запропоновані у дисертації стратегічні напрями посилення позицій України у міжнародній торгівлі відходами мають практичну цінність (п.3.2. С122 – 128., п.3.3. С. 129 – 134). Водночас окремі положення могли б бути доповнені

більш детальним визначенням механізмів фінансового забезпечення, інвестиційного супроводу та організаційних умов їх реалізації.

5. Дослідження достатньо повно розкриває регуляторні та економічні аспекти міжнародної торгівлі відходами (п.3.1. С.108 – 121). Водночас, на моє переконання, подальшого розвитку могло б набути вивчення впливу геополітичних чинників, торговельних обмежень та трансформації глобальних логістичних ланцюгів на формування міжнародних потоків вторинної сировини.

Зазначені зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях. Загалом дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, а отримані результати мають вагоме теоретичне та практичне значення.

Загальний висновок та оцінка кваліфікаційної роботи

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», є завершеним, самостійним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне та практичне значення для розвитку сучасної економічної науки. Автором вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад дослідження міжнародної торгівлі відходами, визначення закономірностей функціонування глобальних потоків вторинної сировини та обґрунтування стратегічних напрямів участі України у системі циркулярної економіки.

За актуальністю теми, рівнем теоретичного опрацювання проблеми, ступенем обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, повнотою їх апробації, дотриманням принципів академічної доброчесності та рівнем оформлення дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами).

Вважаю, що дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:
Доктор економічних наук,
професор, виконуюча обов'язки завідувача
кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу
Київського національного університету
імені Вадима Гетьмана **Ольга ЯЦЕНКО**

Підпис Яценко О.
ЗАСВІДЧУЮ
Заступник начальника відділу кадрів
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана
«22» 07 2026 р.